

I ja per acabar el recorregut que hem fet per *Des del meu racó*, no voldríem deixar d'aconsellar-ne la lectura tant a especialistes com a profans en lingüística perquè Eugeni Reig escriu per a tothom i ho fa amb una gran passió; amb passió per restituir la genuïtat de molts trets de la llengua catalana que s'han castellanitzat i, amb més passió encara, per mostrar amb orgull la vàlua del seu parlar local. Certament, els qui provenim de varietats que no s'han conservat tan bé com la seua, sentim enveja per la facilitat amb què brolla del seu teclat la paraula justa i la frase genuïna. I el que diem no és elogi gratuït sinó que es pot verificar repassant la presència, entre els alcoians il·lustres,⁹ dels qui han fet ús de la seua llengua com a eina de treball per tota la catalanitat lingüística: des dels enyorats Ovidi Montllor, Isabel-Clara Simó o Joan Valls fins a l'elenc alcoià d'estrelles de l'escena i del professorat de filologia catalana que exerceix arreu.¹⁰ Per això, tant aquest llibre com la resta de la producció bibliogràfica d'Eugeni Reig són una bona mostra de la contribució que ha fet la comunitat de parla d'Alcoi al valencià en particular i a tot el català en general.

Brauli MONTOYA ABAT
Universitat d'Alacant

ROSSICH, Albert (2019): *Dos panegírics d'Andreu Rey d'Artieda (1604) i Vicent Garcia (1613) pronunciats a l'Estudi General de Lleida. Edició crítica*. Lleida: Edicions de la Universitat de Lleida, 284 p.

Vet aquí una obra que, tot i que pot semblar només un treball erudit sobre uns textos literaris relatius a l'Estudi General de Lleida en època barroca —que ho és—, ofereix molt més del que el títol és capaç de reflectir. Vagi per endavant que l'obra va merèixer el 5è Premi Internacional de Recerca en Filologia Catalana Joan Solà, concedit al 2018, el qual constitueix un estímul de primer ordre pel fet de ser una distinció prestigiosa en l'àmbit de la filologia catalana.

Però comencem amb la descripció del volum. Aquest ve encapçalat per un breu «Davantal» o resum, que ens avança succintament allò que es desplegarà exhaustivament en les pàgines successives. Hi recull quatre consideracions de rellevància, totes inèdites:

- L'*Oració panegírica a Vicent Santfeliu*, atribuïda tradicionalment a Vicent Garcia, va ser recitada al 1604 i l'autoria, amb tota probabilitat, ha de traslladar-se a un literat valencià: Andreu Rey d'Artieda.
- L'*Oració panegírica a Felip de Berga*, pronunciada al 1613, ben coneguda i d'autoria segura de Garcia, depèn del text anterior.
- Vicent Garcia no va néixer a Tortosa sinó a Saragossa.
- El gènere del panegíric, avui dia d'avaluació desencertada, ha de ser considerat en el seu context com un conjunt textual de gran prestigi cultural i d'elevada exigència literària.

Això promès, el volum es divideix en dues grans parts. La primera engloba diversos apartats dedicats, primer, a l'*Oració* de 1604; després, a l'*Oració* de Garcia. La segona part conté l'edició crítica dels dos panegírics, precedida d'un capítol descriptiu dels testimonis de cadascuna de les obres, tant manuscrits com impresos. Tanquen el volum les referències bibliogràfiques i quatre apèndixs.

Vegem-ho amb més detall. La primera part disposa els materials relatius a cadascun dels dos panegírics de manera més o menys simètrica: un apartat sobre l'autor, l'anàlisi del text panegíric, la investi-

9. <https://ca.wikipedia.org/wiki/Llista_d%27alcoians_c%C3%A8lles>.

10. Entre els docents, la producció lingüística és també destacable. Citem a tall d'exemple una obra que el nostre autor ressenyat ha oblidat d'incloure al seu llibre: *Tresor del valencià meridional. Diccionari temàtic i fraseològic* (O. Carbonell, J. Tormo i J. Colomina, 2012, Alacant: Institut Alacantí de Cultura Juan Gil-Albert).

gació sobre la persona lloada i la seva nissaga, la valoració i recepció del poema, la transmissió del text i, finalment, els criteris d'edició.

En el cas del panegíric a Santfeliu el primer apartat fa una conscienciosa i documentada perquisició sobre la possible autoria del text. Alguns trets lingüístics revelen un autor valencià. I, a partir d'unes consideracions necessàries («poeta professional, cultivat, literàriament ambiciós, ben relacionat amb els estaments elevats de la ciutat [de València]») (16), Rossich procedeix per eliminació. Després de descartar els nobles, autors ocasionals o populars, arriba a una dicotomia final: Gaspar Aguilar o Andreu Rey d'Artieda, autors cultes i coneguts, actius al 1604. I un cop analitzada la creació d'Aguilar que es conserva, Rossich l'exclou perquè no obté cap prova concloent que ell pugui ser l'autor de l'*Oració* a Santfeliu. Per bé que Aguilar és també autor de circumstàncies i de poesia d'encàrrec, i que utilitza la polimetria en alguns dels seus textos (a parer de l'estudiós és un tret clau dels panegírics per adjudicar-ne un autor), l'ús concret que fa Artieda d'aquest artifici mètric (en poemes de caràcter unitari tot i que dividits en parts), agosarat i innovador, l'acosta decididament a les característiques del panegíric. Si a això hi sumem que hi ha un vers idèntic en un text de l'autor valencià i en l'*Oració* a Santfeliu en un context molt significatiu (afegits a indicis de caràcter menys decisiu, com haver estat estudiant a l'Estudi General de Lleida i haver fet classes d'astronomia al de Barcelona), tot plegat decanta Rossich per considerar plausible l'autoria de Rey d'Artieda. L'apartat següent exposa la vida i obra de l'autor valencià i fa una proposta per explicar l'adopció de Rey al cognom familiar.

A continuació s'analitza el text pròpiament dit del panegíric a Vicent Santfeliu i s'entra, en primer lloc, en consideracions generals sobre l'elecció del rector a les universitats del temps i particularment a la de Lleida, quines n'eren les funcions i el ritual de la presa de possessió, en què tenia lloc la lectura del panegíric. Pel que fa al text concret, Rossich data sense possible dubte la composició al 1604, any de l'elecció de la persona objecte de la lloança: Vicent Santfeliu. L'apartat segueix amb l'exposició d'algunes hipòtesis sobre què va empènyer l'entorn del candidat a rector a encarregar el poema i s'acaba amb unes consideracions sobre el llinatge dels Santfeliu. L'apartat següent s'atura a indagar sobre la persona de Vicent i la seva família; es clou amb un arbre genealògic de la branca dels Santfeliu de la ciutat de València.

Pel que fa a la valoració del text i a la seva recepció, Rossich fa primer una anàlisi de l'oratória epidíctica en què s'inclou el panegíric, un gènere provinent de l'èpica, «punt culminant de l'eloqüència i un dels gèneres que oferien més dificultat als seus cultivadors» (57). I recorda la sensació que va causar el *Panegíric al Duque de Lerma* de Góngora, del 1617. En els nostres dies, prossegueix el professor gironí, aquest gènere ha perdut interès per part de la crítica i la historiografia literàries, i «queda molt lluny de la sensibilitat de l'home d'avui» (58). Fineix l'apartat tot analitzant alguns dels trets més característics del text atribuït a Artieda: la polimetria, una certa inseguretat lingüística i mètrica, l'ús conscient de castellanismes amb voluntat d'estil.

Es tanca aquest primer sector de la primera part, dedicat a l'autor i al text del discurs d'elogi a Vicent Santfeliu, amb un breu apartat on s'explica la transmissió del text i un de destinat a exposar els criteris d'edició del poema. De fet, però, aquest darrer apartat s'enceta amb una reflexió sobre els dos mètodes d'edició de textos antics: el neolachmanià i el bedieria. A continuació, ara sí, descriu els trencacolls de l'edició del text d'Artieda, especialment els derivats de l'opció per regularitzar-lo gràficament.

De manera més o menys especular, com he dit, procedeix l'estudiós amb l'autoria i el text del panegíric a Felip de Berga. Així doncs, un primer apartat sintetitza la vida i obra de Vicent Garcia, començant per una notícia espectacular, si se'm permet l'expressió: el tortosí Garcia va néixer a Saragossa i va ser-hi batejat el 23 de gener del 1579. Misteris i especulacions de segles sobre aquest afer han estat resolts de manera rigorosa gràcies a la persistència i al «bon nas» de l'investigador gironí. La resta de la biografia de l'autor barroc és ja coneguda. Seguidament s'analitza el text del panegíric dedicat a Felip de Berga, alumne de l'Estudi General, com Santfeliu, i membre també d'una influent família valenciana, en aquest cas de la diòcesi de Tortosa. Rossich afirma que «les semblances estructurals, en l'ús de la polimetria i els temes de les diverses parts del panegíric, així com algunes coincidències menors, demostren de manera inapel·lable que el model del panegíric de Francesc Vicent Garcia és el que Andreu

Rey d'Artieda [...] va compondre per a l'elecció del rector Santfeliu» (p. 80). L'apartat finalitza amb una interessantíssima, extensa i documentada hipòtesi sobre l'objectiu darrer del text d'elogi a Felip de Berga: lloar el candidat a rector, per descomptat, i sobretot «afermar un nucli de poder [...] afí a les ambicions del clan Aliaga» (p. 86), al qual pertanyia Felip de Berga (i d'Aliaga). A la descripció d'aquest individu i de la seva família dedica ara Rossich l'apartat següent, el qual es tanca, com en el cas de Vicent Santfeliu, amb dos exhaustius arbres genealògics, un de la família Aliaga i l'altre de la dels Berga. En l'apartat de valoració i recepció del text de Garcia, Rossich compara les estructures d'una i altra composicions. Com ell, també jo opino que el de Garcia supera en qualitat literària el d'Artieda. I hi afegeixo: de molt! Segueixen novament algunes consideracions generals sobre el gènere panegíric fins a l'anàlisi breu d'alguns trets del poema de Garcia (personificacions, lèxic sumptuós, neologismes i figures retòriques) i la recepció crítica que n'ha obtingut fins als nostres dies. Aquest segon sector de la primera part del llibre es tanca, com en el cas d'Artieda, amb un breu apartat sobre l'extensa transmissió textual del poema de Garcia i amb l'explicitació dels criteris d'edició aplicats a aquest text en particular.

La segona part del volum, dedicada a l'edició dels textos, s'enceta amb la descripció dels testimonis manuscrits i impresos (p. 113-134), seguida de l'edició crítica pròpiament dita. La del panegíric a Vicent Santfeliu comença amb una breu nota sobre els testimonis i les pàgines o folis que el contenen, i es fa una extensa *recensio* dels testimonis fins a establir un *stemma*, que, malgrat tot, no servirà per a l'establiment del text, conclusió a la qual arriba l'editor amb arguments convincents. L'edició de l'*Oració panegírica en la Paeria de Lleida per l'elecció de rector d'aquella universitat en la persona de Vicent Santfeliu, valencià* (p. 141-173) apareix fragmentada en les seves diverses parts, encapçalada cadascuna per l'enumeració dels testimonis que la contenen i la mètrica concreta d'aquella part i, a continuació, una breu exposició del contingut d'aquell segment del poema i el comentari dels llocs crítics i la seva resolució. El text apareix amb les variants dels testimonis i les notes corresponents als versos reproduïts a cada pàgina. Aquest aparat de notes és molt necessari en textos de caràcter circumstancial i altament retòrics, com és el cas, per tal de facilitar-ne la lectura.

Exactament igual com en el cas anterior, l'*Oració recitada en la Paeria de Lleida per la nació valentina en lo rectorat de don Felip de Berga i d'Aliaga* (179-235) ve precedida per l'enumeració dels testimonis que contenen la composició, completa o en part, i una *recensio* d'aquests. Tal com s'ha esdevingut amb el cas de la composició anterior, l'establiment d'un *stemma* té molt poca utilitat donades les contaminacions entre testimonis i la conservació fragmentària del text en gran part d'aquests. També aquí es compartimenta la presentació del text crític en les seves diverses parts, encapçalades cadascuna amb els mateixos elements que amb el poema anterior.

* * *

No hi ha res a objectar al magnífic, consciencios i innovador treball d'Albert Rossich. Tot just gossaria apuntar alguna dissidència, més fruit del gust personal que no pas per cap mancança del treball que aquí es ressenya. Per exemple, hauria ordenat els materials de manera diversa, probablement més convencional. M'ha resultat xocant obrir el volum i trobar-me ja amb la indagació sobre l'autoria de l'*Oració* de 1604, tradicionalment atribuïda a Garcia. En canvi, potser hauria preferit començar per un capítol més general que exposés les dades relatives a les característiques del gènere panegíric, al ritual d'elecció de rectors a les universitats de l'època i particularment a la de Lleida, i la descripció general dels dos textos pel que fa a les seves coincidències, posem per cas, entre altres qüestions. En altres paraules, hauria posat en aquell primer capítol el que llegim ara dispers a les pàgines 18-19, on es tracta de l'ús de la polimetria en els panegírics catalans quan s'argumenta sobre l'atribució a Artieda, o a les pàgines 39-45, en què s'exposen les dades sobre l'elecció de rector quan s'analiza l'encomi a Vicent Santfeliu, o a les pàgines 57-61, on llegim importantíssimes reflexions sobre el discurs panegíric en vers en termes generals inserides dins de la valoració del poema ara atribuït a Artieda, com també a les pàgines 98-101, ara quan es valora el poema de Garcia. I després d'aquest capítol de generalitats passaria a l'anàlisi de les autories i de les obres concretes, primer una, després l'altra.

Havia pensat també en la possibilitat que cada text fos editat com a cloenda dels apartats corresponents (o sigui, el d'Artieda, al final dels apartats introductoris relatius a aquest discurs d'encomi i abans dels apartats sobre el de Garcia; i el d'aquest darrer, al final dels propis) i no junts en el darrer capítol del volum. Em consta que l'opció de Rossich és la més comuna quan es tracta d'edicions de textos: primer la introducció, després els textos editats. Però aquest cas potser demanava un canvi. Potser. Ho dic també perquè si cada text clogués l'apartat propi apareixeria precedit pels criteris d'edició i la discussió ec-dòtica corresponents, no com en el volum, en què aquests apartats en queden separats, allunyats dels textos.

Fins i tot tal vegada hauria pres una decisió diferent respecte de la disposició dels textos crítics mateixos. M'ha semblat excessiva la fragmentació d'un text que sí, està format per parts diverses amb mètrica, argument i to diferents, però que constitueixen una composició unitària, com bé recalca amb freqüència Rossich mateix al llarg del volum. Entenc que hi ha arguments de testimonis, ec-dòtics i d'altra mena per fer-ho com s'ha fet, però també s'hauria pogut fer prevaldre la unitat del text. I tots els materials sobre testimonis, mètrica, resum del text, discussió de variants, etc. —que funcionen ara a mode de davantal de cada part—, es podien posar tant abans com després del text —per entreteniment i gaudi dels estudiosos interessats— i deixar el text seguit —dividit en les diferents parts, és clar, però no interromput pel discurs filològic— amb les variants i les notes corresponents als versos a cada pàgina. La disposició fragmentària que s'ha seguit obliga l'editor a repetir expressions com «Continua la composició de lloança de Vicent Santfeliu» o altres de similars a l'inici del 'davantal' que encapçala cada part de l'edició dels dos textos. Insisteixo: és una qüestió de gustos, no pas un retret.

Més amunt assenyalava que Rossich demostra com el model del discurs d'elogi de Garcia a Felip de Berga és el d'Artieda a Vicent Santfeliu «de manera inapel·lable». Arran d'aquesta constatació, el professor gironí matisa la pretesa comunicació entre la literatura valenciana i la principatina, que considera desmentida per l'afer dels panegírics per tal com evidencien un flux entre poetes d'un territori i de l'altre. O potser no. Dic això perquè són possibles altres hipòtesis desconnectades d'aquest incert contacte literari interterritorial. Per començar, Rossich ens ennova que tots els testimonis manuscrits del text valencià són del Principat, fets per copistes principatins, de la variant oriental concretament (p. 137). Qui sap si a Lleida (en romanía una còpia als arxius de l'Estudi General?) o potser els Aliaga mateix van proporcionar al Rector de Vallfogona una còpia del text anterior com a font d'inspiració? És possible que Garcia mateix no sabés ni l'origen ni el nom de l'autor de la composició de 1604.

* * *

Ves per on, el panegíric a Felip de Berga és el primer (!) text de Garcia editat críticament amb tot els aparats i estris ec-dòtics a la vista en una edició assequible al públic. Amb unes limitacions fruit de molts factors, ja se'n va fer una primera edició —d'aquesta composició i de totes les altres— a la tesi doctoral de l'autor, al 1985. Posteriorment s'han publicat dues seleccions de textos crítics de l'obra de Garcia.¹ En la primera es va publicar quasi sencer el discurs de lloança a Berga (p. 176-201: hi mancaven 22 versos de la part III descoberts posteriorment i que ara es publiquen per primera vegada) mentre que en l'antologia de poesia barroca del 2006 se'n va reproduir només un fragment (les octaves reials, de la part I, v. 1-192); ara bé, cap de les dues no desplegava la bateria filològica completa d'una edició crítica.

Dit això, m'és especialment grat aprofitar l'ocasió per assegurar que l'anomalia que significa que l'autor barroc més important de la tradició literària catalana no hagi conegut encara una edició crítica

1. ROSSICH, Albert (ed.) (1985): Francesc Vicent Garcia. Rector de Vallfogona, *Antologia poètica*. Fundació d'Història i Art Roger de Belfort i ROSSICH, Albert / VALSALOBRE, Pep (ed.) (2006): *Poesia catalana del barroc*. Antologia. Bellcaire d'Empordà: Edicions Vitella.

completa i assequible està en vies definitives de resoldre's. La tasca d'edició és en bona part enllestida, amb nous testimonis, textos anotats, atribucions més segures, etc., i en un període breu de temps serà accessible, primer en format electrònic, al costat de la de Francesc Fontanella (<https://www.nise.cat/ca-es/Biblioteca-Digital/Autors/Autor/id/3/Fontanella_Francesc>), i després, esperem-ho, en format de llibre convencional.

El treball present és una fita més en la prolongada tasca de l'estudiós i catedràtic de la Universitat de Girona pel que fa a l'exhumació, estudi i difusió de la literatura culta del període modern català i, més específicament, de la poesia de l'època barroca. Em consta que l'editor feia molts anys que hi treballava i que en el resultat publicat es transparenta la seva erudició formidable. La tasca sovint ingrata i infructuosa, sempre àrdua, de la recerca documental i la batuda intensa d'una bibliografia ingent i ben heterogènia, en paral·lel a l'excel·lent habilitat per vincular dades de procedència ben diverses, han permès a Rossich no solament arrodonir un detall, assegurar un nom, editar amb rigor i saviesa, sinó sobretot arribar a unes conclusions d'una magnitud tal que un volum que pot fer la impressió que és molt erudit i especialitzat o fins i tot que tracta d'afers locals no sembla que pugui recollir. Pensar que això darrer fos possible seria un error que, tanmateix, qualsevol coneixedor de la trajectòria de Rossich no cometrà. Perquè, com deia en iniciar aquesta ressenya, més enllà del títol del treball present se'n deriven conseqüències de rellevància per a la història de la literatura catalana. De vegades espectaculars. Vegem-ne les més rellevants:

- La precocitat dels dos textos com a panegírics en àmbit universitari: a penes es conserven panegírics en llengua vulgar en les universitats hispàniques de l'edat moderna i els pocs conservats són molt posteriors als de Lleida. Rossich afirma: «L'originalitat dels dos panegírics en català llegits en el clos d'un centre universitari és, doncs, una circumstància infreqüent i molt destacable a l'hora de valorar la vitalitat i la capacitat d'innovació de l'Estudi General de Lleida al tombant dels segles XVI i XVII» (p. 44). Afirmació certa, sens dubte, però potser és més que això, a parer meu, perquè revela la confiança dels autors en les possibilitats de la llengua catalana per assumir un repte tan exigent com el del discurs panegíric i, en definitiva, la capacitat de la literatura catalana per afrontar desafiaments d'aquesta magnitud en un gènere de prestigi màxim.

- L'originalitat dels dos panegírics catalans en el context literari general hispànic: tant la lloança del Santfeliu (1604) com la del Berga (1613) són anteriors al gran impuls que el famós *Panegíric al Duque de Lerma* gongorí, del 1617, va significar per al gènere i per a la projecció d'aquest. En el cas del d'Artieda, «no hi ha ningú abans d'ell que abordi un panegíric profà tan ambiciós, en vulgar, amb polimetria i canvis temàtics associats als canvis d'estrofa» (p. 60). Encara a les pàgines 81-82 insisteix en el «caràcter primerenc d'aquests poemes, vistos des de la perspectiva hispànica». I aclareix: «Primerencs en l'aplicació de la polimetria en un panegíric, però també primerencs en la seva temàtica encomiàstica» (81).

- El caràcter pioner, fundador, del text atribuït a Artieda: la peça del valencià Rey d'Artieda és «la primera composició poètica que es pot adscriure a l'escola barroca dins la tradició literària catalana» (62).² En efecte, l'atribució al poeta valencià té una derivada completament inaudita, sorprenent: la literatura barroca en català comença a València. O a Lleida per part d'un autor valencià.

- El deute del poema major de Garcia: l'oració solemne redactada per un poeta valencià al 1604 a Lleida serà la que determina (i influeix) «la composició del poema més ambiciós del còrric del barroc català» (p. 81).

2. I amb tot, el mateix Rossich afirma, a la p. 77, que Garcia «va ser l'introducció de l'estètica barroca en la literatura catalana», afirmació que topa amb la consideració del poema de 1604. És cert que Garcia «va inaugurar una escola literària», la barroca catalana, que tindria devots seguidors i una vigència dilatada, mentre que el poema d'Artieda no va obtenir aquest favor per si mateix, sinó perquè va ser imitat per Garcia i afillat posteriorment a la seva ploma.

Per cloure: el volum, doncs, no només ens aporta les dades i els textos crítics —entitats positives estrictes—, sinó també aquestes valuoses consideracions per aplegar-les a tantes altres que s’oposen a tota apreciació inadequada del període literari modern català.

Pep VALSALOBRE
Universitat de Girona
Institut de Llengua i Cultura Catalanes

SCHÖSLER, Lene / HÄRMÄ, Juhani (ed.), avec la collaboration de Jan LINDSCHOUW (2021): *Actes du XXIXe Congrès international de linguistique et de philologie romanes (Copenhague, 1-6 juillet 2019)*. Strasbourg : Société de Linguistique Romane / Éditions de Linguistique et de Philologie, 2 vol., 1628 p.

Amb la regularitat habitual —cada tres anys— dels congressos internacionals de lingüística i filologia romàniques¹ que organitza la Société de Linguistique Romane, es va celebrar, a continuació del de Roma (XXVIII, juliol de 2016), un nou congrés, aquest cop fora de l’espai romànic: a Copenhaguen (XXIX, juliol de 2019). Aquesta seu “exterior” respecte de la Romània explica la tria d’un parell de línies temàtiques relacionades (1) amb la situació lingüística de l’àmbit nòrdic o escandinau i (2) amb la romanística conreada en aquesta àrea nord-continental.

D’altra banda, amb la regularitat observable també en els darrers congressos de la Société, el resultat en forma d’actes ha arribat un parell d’anys després de la celebració del congrés. Així, les corresponents al de Roma (2016) es van publicar el 2018 (vegeu la meua recensió dins d’aquesta mateixa revista: vol. 42, 2020, p. 391-561). I les del de Copenhaguen (2019) veuen la llum el 2021; acollides també dins les Éditions de Linguistique et de Philologie de la Société a Estrasburg.

Però, així com les actes anteriors destinaven un considerable espai introductori a justificar la distribució i la reorientació temàtiques del congrés de Roma en relació amb els precedents,² i també a explicar la dràstica selecció de contribucions finalment publicades (per tal d’evitar el *gigantismo* de les tirallongues de volums amb milers de pàgines que caracteritzaven les actes dels congressos precedents),³ en aquestes altres manca una part introductòria de justificacions del mateix tipus.

Més concretament, en la publicació de les actes del congrés de Roma es justificava la inclusió, a més dels eixos temàtics tradicionals de la lingüística i la filologia romàniques, també de camps nous com ara la lexicografia electrònica, l’adquisició i aprenentatge de llengües, o bé els estudis sobre l’anomenat —en anglès— *gender*. Doncs bé, en les del congrés de Copenhaguen, hi torna a haver una secció (la 13) sobre *Acquisition, apprentissage et enseignement des langues*. Però res no es diu sobre per què s’ha esvaït el rastre dels estudis sobre *gender*, amb aquesta emergent vestidura semàntica del mot “gènere” que recull la lexicografia contemporània.⁴

D’altra banda, dins de cada secció s’ofereixen dades quantitatives sobre el procés de selecció de les comunicacions destinades al congrés, majoritàriament llegides in situ. Del conjunt de comunicacions previ a la selecció, se’n fa una breu ressenya dins la presentació de cada secció. Però només ha acabat publicant-se en aquestes actes una selecció final de 110 comunicacions.

1. CILFR, o bé CILPhR, en sigles, segons la inicial del component *filologia / philologie* del títol.

2. Així, Fernando Sánchez-Miret, que s’hi referia a «una decidida voluntad de los organizadores del congreso de reforzar el paradigma histórico-filológico [...], que está bien enraizado en la tradición de la *filologia romanza italiana*» (vol. I, p. XXXI).

3. [...] «el procés de selecció que va portar de les 800 propostes inicials de comunicacions al congrés, passant per les 500 acceptades per a la seva presentació oral, fins a les 120 contribucions finalment publicades» (Gargallo 2020: 392).

4. Vegeu, per exemple, el *DIEC*: «5 1 m. [AN] Sexe en funció dels trets, dels rols i de les funcions que li són culturalment associats».